Імёны і падзеі ў датах

ЦЭНТР НАВУКОВАЙ ДУМКІ

Г.У.Карзенка,
доктар гістарычных навук, загадчык аддзела гісторыі навукі інстытута гісторыі НАН Беларусі

30 студзеня 1922 г. на базе навукова-тэрміналагічнай камісіі Наркамасветы БССР быў заснаваны шматгаліновы Інстытут беларускай культуры, дзейнасць якога пакінула глыбокі след у гісторыі нашай краіны. Інбелкульт з'явіўся ініцыятарам і выканаўцам многіх праектаў па нацыянальным адраджэнні, выступіў рухавіком эканамічнага і духоўнага прагрэсу беларускага народа.

З таго часу прайшло 80 гадоў...

Юбілей — гэта заўсёды рэтраспектыўны погляд на пройдзены шлях, ацэнка здзейсненага. У 20-ыя гг. XX ст. развіццё навукі і адукацыі ў БССР ажыццяўлялася хуткімі для таго часу тэмпамі. Ва ўмовах страшэнных разбурэнняў першай сусветнай і грамадзянскай войнаў урад рэспублікі прыняў шэраг канкрэтных мер па ліквідацыі непісьменнасці, адкрыцці вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў, стварэнні навуковых цэнтраў. У 1919 г. быў адноўлены Горы-Горацкі земляробчы інстытут (з 1925 г. Беларуская сельскагаспадарчая акадэмія), у 1920 г. пачаў працаваць Беларускі політэхнічны інстытут, у 1921 г. створаны Віцебскі санітарна-бактэрыялагічны інстытут. Вялікай падзеяй з'явілася адкрыццё ў Мінску 30 кастрычніка 1921 г. Беларускага дзяржаўнага універсітэта. Тым самым закладваліся асновы для далейшага росту навуковага патэнцыялу краіны.

Жыццё патрабавала значных фундаментальных распрацовак, накіраваных на пераадоленне тэхніка-эканамічнага адставання, вырашэнне шырокага спектра рэгіянальных праблем. Паскоранае развіццё навукі разглядалася як галоўны элемент дзяржаўнай палітыкі па змене сацыяльнага аблічча Беларусі, ператварэнні яе ў рэспубліку з высокім узроўнем культуры і эканомікі. З гэтай мэтай і быў створаны Інбелкульт, якому даручалася правядзенне даследаванняў мовы, літаратуры, побыту народа і яго гісторыі, прыроды, эканомікі, сацыяльна-грамадскага развіцця. Яго структура ўключала гуманітарную (камісіі слоўнікавая, тэрміналагічная, літаратурна-даследчая) і прыродазнаўчую секцыі. У першы склад цэнтра навуковай думкі ўваходзілі старшыня С.Некрашэвіч, вучоны сакратар У.Чаржынскі, правадзейныя члены К.Міцкевіч (Я.Колас), І.Лёсік, навуковыя супрацоўнікі М.Гуткоўскі, С.Бурак, А.Круталевіч, В.Міхальскі, М.Піятуховіч, С.Плаўнік (Змітрок Бядуля) і інш. У распрацоўцы статута бралі ўдзел выдатныя вучоныя філолаг і этнограф Я.Карскі, гісторык У.Пічэта, мастацтвазнаўца Я.Дыла.

...Думка аб залажэнні Інстытуту Беларускай Культуры зарадзілася ў беларускім грамадстве ўжо даўно. Блізка году таму назад на сходзе беларускага грамадзянства С.Некрашэвічам быў прачытаны на гэту тэму даклад, у рэзультаце якога была выбрана камісія для распрацавання статуту Інбелкульту. Апрацаваны гэтай камісіяй пад старшынством З.Жылуновіча праект статуту адводзіў толькі шырокае месца культурна-грамадзянскім пытанням, надаючы такім чынам Інстытуту характар больш грамадзянскай, чым навукова-даследчай установы. Аднначасова з працаваннем камісіяй статуту ў Мінску Праўленне Беларускага Дзяржаўнага Універсітэту ў асобе яго рэктара У.Пічэты апрацавала ў Маскве статут Інбелкульту па тыпу даследчых інстытутаў. Каб не адчыняць двух навуковых інстытуцый, якія маглі весці паралельную працу, прыйшлося гэтыя праекты пагадзіць і апрацаваць адзін статут, які ў аснове сваёй захаваў абодва прынцыпы — і навукова-даследчай установы і культурна-грамадзянскай...

Хроніка Беларускага Культурнага жыцця // Адраджэнне. — 1922. — Сшытак I. — С. 279.

Комиссией по организации Инбелкульта закончен разработкой устав Института... Личный состав будет складываться из действительных членов, научных сотрудников и членов-корреспондентов. В действительные члены будут привлекаться авторитетные учёные силы: на их обязанности будет лежать ведение самостоятельных научных исследований, заведование отдельными кафедрами и научно-вспомогательными учреждениями, а также руководство научными занятиями научных сотрудников. Научные сотрудники будут избираться Учёным Советом Института из лиц, получивших законченное высшее образование и обнаруживших склонность к исследовательской работе в области белорусоведения...

Вестник Народного Комиссариата Просвещения. — 1921. — № 2. — С. 33—34.

Председателю Института Белорусской Культуры

Я очень тронут избранием меня в действительные члены Института Белорусской Культуры. Вся моя научная деятельность связана с изучением настоящего и прошлого Белоруссии; думаю, что и остаток моей жизни будет посвящён тому же.

Весьма прошу передать мой сердечный привет председателям научных белорусских институций и пожелания процветания новому учреждению.

Прошу принять уверение в моём к Вам уважении и преданности.

Академик Р.А.Н. Е.Карский

20/III.1922 г.

Стварэнне Інбелкульта атрымала гарачую падтрымку навуковай грамадскасці. На адрас новага цэнтра прыйшлі віншаванні ад Расійскай акадэміі навук, Наркамасветы УССР і інш.

У 1922—1924 гг. Інбелкульт разгарнуў шматбаковую прадукцыйную дзейнасць, асабліва па распрацоўцы тэрміналогіі, складанні і выданні падручнікаў для школ. Праводзяцца экспедыцыі па вывучэнні прыродных багаццяў Беларусі. Характэрнай з'явай таго часу стала арганізацыя вакол Інбелкульта краязнаўчага руху. У 1924 г. пры інстытуце ствараецца Цэнтральнае бюро краязнаўства. Яго супрацоўнікі накіроўвалі дзейнасць краязнаўчых арганізацый на месцах, аказвалі ім усебаковую дапамогу. З кастрычніка ЦБК пачало выдаваць штомесячны часопіс "Наш край" (з лістапада 1930 г. "Савецкая Краіна"). Пашырыліся і ўмацаваліся сувязі беларускіх краязнаўцаў з калегамі ў Расіі, Украіне, Азербайджане, Грузіі, Узбекістане. Бюро абменьвалася выданнямі з замежнымі краязнаўчымі арганізацыямі — Варшавы, Лейпцыга і інш. Важнай падзеяй у культурным жыцці рэспублікі з'явіўся I Усебеларускі краязнаўчы з'езд, які адбыўся ў Мінску (1926).

25 ліпеня 1924 г. ЦВК і СНК БССР зацвердзілі "Палажэнне аб Інстытуце беларускай культуры", якое юрыдычна замацавала яго ў статусе вышэйшай дзяржаўнай навуковай установы Беларусі. У сувязі з гэтым пашырыўся дыяпазон даследаванняў. Інбелкульт атрымаў права адкрываць музеі, бібліятэкі, архівы, склікаць навуковыя канферэнцыі, з'езды, наладжваць экспедыцыі. Напрыклад, толькі з яго дазволу маглі праводзіцца археалагічныя раскопкі. Была агаворана магчымасць бяспошліннага атрымання замежнай літаратуры, прылад для навуковых даследаванняў. Палажэнне вызначыла структуру, кіруючыя органы, формы навуковай дзейнасці. Работнікі навукі і культуры, якія мелі дачыненне да Інбелкульта, падзяляліся на правадзейных сапраўдных членаў, членаў-супрацоўнікаў і членаў-карэспандэнтаў. Агульная колькасць правадзейных членаў складала 56 чал. Старшынёй Інстытута беларускай культуры быў выбраны наркам асветы БССР У.Ігнатоўскі.

Наступны крок у рэфармаванні вядучага навуковага цэнтра вызначыла рашэнне ЦВК і СНК БССР (люты 1926 г.), згодна з якім Інбел-

У.М.Ігнатоўскі

культ быў вылучаны са складу Наркамасветы рэспублікі і рэарганізаваны ў Дзяржаўную навукова-даследчую ўстанову пры Савеце Народных Камісараў БССР. Старшыні Прэзідыума было дадзена права выходзіць непасрэдна на вышэйшы дырэктыўны орган з пытаннямі і прапановамі, што датычылі арганізацыі ў рэспубліцы навуковых даследаванняў. Гэта садзейнічала наладжванню больш цеснага і планамернага супрацоўніцтва з іншымі навуковымі ўстановамі і ВНУ, актуалізацыі навуковых распрацовак у вырашэнні народна-гаспадарчых праблем. Рос аўтарытэт інстытута. Усё больш выразна акрэсліваліся перспектывы стварэння на яго базе магутнай Акадэміі навук.

У гэты час у Інбелкульце працавалі наступныя секцыі: беларускай мовы і літаратуры (з камісіямі па рэформе правапісу), беларускага мастацтва (з падсекцыямі тэатральнай, музычнай, выяўленчага мастацтва), гісторыка-археалагічная (з 1927 г. сацыяльна-гістарычная), па вывучэнні рэвалюцыйнага руху ў Беларусі (з камісіяй па складанні біяграфічнага слоўніка рэвалюцыйных дзеячаў), прыродазнаўчая (з падсекцыямі геолага-глебазнаўчай, хіміі, фізікі, матэматыкі і метэаралогіі, заалагічнай, батанічнай, геаграфічнай), медыцынская, сельскагаспадарчая (з падсекцыямі лясной, хатніх рамёстваў, меліярацыі і камісіямі тэрміналагічнаи, папулярнаи сельскагаспадарчай літаратуры, сельскагаспадарчага раянавання), навуковай арганізацыі працы з псіхатэхнічнай лабараторыяй, а таксама навуковае таварыства па вывучэнні Беларусі пры Беларускай сельгасакадэміі ў Горках.

У склад Інбелкульта ўваходзілі два нацыянальныя аддзелы — яўрэйскі і польскі. Тут працавалі самастойныя навуковыя камісіі: слоўнікавая, галоўная тэрміналагічная, літаратурная, гісторыка-археалагічная, па ахове помнікаў даўніны, мастацтва і прыроды, па вывучэнні натуральных вытворчых сіл, бібліяграфічная, а таксама Цэнтральнае бюро краязнаўства, хімічная лабараторыя, выдавецтва (з 1926 г.). Інстытуцкая бібліятэка, аснову якой складалі кнігі, падараваныя вучонымі, абменьвалася выданнямі з 100 бібліятэкамі Савецкага Саюза і 74 — замежных краін. Інбелкульт вёў вялікую папулярызатарскую работу. Пры ім быў адкрыты прыродазнаўчы музей з калекцыяй экспанатаў па геалогіі (да 300 узораў мясцовых парод і глебавых маналітаў), гербарыямі беларускай флоры (каля 1,2 тыс. відаў), заалагічнай калекцыяй (да 3,5 тыс. экз. птушак і 1,5 тыс. відаў беспазваночных).

З 1927 г. у структуры Інбелкульта адбыліся змены — яна прыбліжана да структуры Акадэміі навук. У чэрвені СНК БССР зацвердзіў новы статут, згодна з якім усе навуковыя ўстановы аб'ядноўваліся ў два аддзелы: прыроды і гаспадаркі і гуманітарных навук. Правадзейныя члены Інбелкульта з гэтага часу зацвярджаюцца Саветам Народных Камісараў. Ствараюцца 17 кафедраў, 41 камісія, 3 інстытуты, 3 лабараторыі і 3 музеі. Агульнае кіраўніцтва дзейнасцю ўскладзена на Акадэмічны савет. Актывізацыі навуковых даследаванняў садзейнічаў і хуткі рост асігнаванняў: у 1927—1928 гг. яны перавысілі 385 тыс. рублёў.

Адначасова з стварэннем арганізацыйных асноў дзейнасці адбывалася фарміраванне новых кадраў. Першапачаткова гэтая праблема

З пастановы СНК БССР ад 10 ліпеня 1926 г. «Аб Інстытуце беларускай культуры».

Заслухаўшы даклад Старшыні ІБК тав. У.М.Ігнатоўскага за прайшоўшы час, СНК БССР пастанаўляе: 1. Прызнать, што з моманту сваёй рэарганізацыі Інстытут Беларускай Культуры з поспехам выконвае ўскладзеную на яго задачу па ўдасканаленні навуковай і культурнай работы ў Беларусі, па даследаванні і вывучэнні эканамічных, прыродных і сацыяльна-гісторычных каштоўнасцей беларускага народа і ўсіх нацыянальных меншасцей, якія насяляюць Беларусь. У выніку гэтай работы адзначаецца ўзмацненне ўплыву ІБК на ўсю навукова-даследчую дзейнасць у рэспубліцы.

У сувязі з агульнадзяржаўным уздымам Беларусі ... лічыць необходным с 1926—27 акадэмічнага года даць ІБК напрамак да паступовага пераўтварэння яго ў Беларускую Акадэмію Навук.

Нам. старшыні СНК БССР М.Карклін

Управляючы справамі СНК і Эканамічнай Нарады БССР М.Мароз

ЗЗ БССР. 1926. № 29. Арт. 106

З Статута ІБК, зацверджанага СНК БССР 29 чэрвеня 1927 г.
...2. Інстытут Беларускай Культуры мае наступныя задачы:
а) распаўсюджанне і ўдакладненне навуковых дысцыплін, якія ўваходзяць у яго кампетэнцыю, узбагачаючы іх новымі адкрыццямі і метадамі даследавання;
б) планавае даследаванне Беларусі з боку яе прыродных вытворчых сіл, вывучэнне і садзейнічанне іх выкарыстанню, народнай гаспадаркі, права, грамадскага руху, мовы, літаратуры, гісторыі, этнаграфіі і інш.;
в) об'яданне ў гэтых галінах усёй навуковай работы, якая вядзецца навуковымі ўстановамі БССР і асобнымі вучонымі;
г) прыстасаванне навуковых тэорый і вынікаў навуковых даследаванняў да практычнага прымянення ў прамысловасці і культурна-экономічным будаўніцтве БССР.
Старшыня СНК БССР — М.Галадзед
Упраўляючы справамі СНК і Эканамічнай Нарады БССР — М.Мароз
ЗЗ БССР. 1927. № 31. Арт.158.

Пастанова СНК БССР ад 3 лістапада 1927 г.
Аб зацвярджэнні правадзейных членаў Інстытута Беларускай Культуры

Савет Народных Комісараў БССР пастанаўляе: зацвердзіць правадзейнымі членамі Інстытута Беларускай Культуры У.М.Ігнатоўскага, С.М.Некрашэвіча, І.Ю.Лёсіка, А.І.Смоліча, І.І.Замоціна, А.М.Ясінскага, У.І.Пічэту, М.Ф.Бліядуху, Я.М.Афанасьева, У.У.Ластоўскага, І.Д.Луцэвіча (Я.Купалу), К.М.Міцкевіча (Я.Коласа), Дз.Ф.Жылуновіча, С.Ю.Матулайціса.

Старшыня СНК БССР — М.Голадзед
Упраўляючы справамі СНК і Эканамічнай Нарады БССР — М.Мароз
Збор законаў БССР. 1927. № 42. Арт. 226.

Пастанова СНК БССР ад 3 лістапада 1927 г.
Аб складзе Прэзідыума Інстытута Беларускай Культуры:
СНК БССР пастанаўляе зацвердзіць наступны склад Прэзідыума Інстытута Беларускай Культуры:
1. Прафесар Ігнатоўскі У.М., Прэзідэнт Інстытута Беларускай Культуры; 2. Бялуга М.І., Віцэ-Прэзідэнт ІБК; 3. Ластоўскі У.У. Неадменны Сакратар ІБК; 4. Некрашэвіч С.М., Старшыня Аддзела Гуманітарных Навук ІБК; 5. Смоліч А.І., Старшыня Аддзела Прыроды і гаспадаркі ІБК; 6. Гельтман С.Л., Загадчык Польскага сектара ІБК; 7. Аршанскі Б.М., Загадчык Яўрэйскага Сектара ІБК.
Старшыня СНК БССР — М.Голадзед
Упраўляючы справамі СНК і Эканамічнай Нарады БССР — М.Мароз
ЗЗ БССР. 1927. № 42. Арт. 225.

вырашалася шляхам запрашэння кваліфікаваных спецыялістаў з вядучых навуковых цэнтраў Расіі, Украіны (І.Замоцін, М.Нікольскі, У.Перцаў, У.Пічэта, М.Шчакаціхін, М.Доўнар-Запольскі і інш.). З-за мяжы ў 20-ых гг. вярнуліся многія работнікі навукі і культуры. Сярод іх — М.Гарэцкі, Ф.Аляхновіч, А.Смоліч, А.Цвікевіч, У.Ластоўскі, Б.Эпімах-Шыпіла, якія адыгралі адметную ролю ў нацыянальным адраджэнні і дзейнасці Інбелкульта. Агульная колькасць супрацоўнікаў (па даных на ліпень 1927 г.) склала 176 чал.: 76 правадзейных членаў, 65 членаў-супрацоўнікаў і 35 членаў-карэспандэнтаў. Больш за палову іх з'яўляліся прадстаўнікамі беларускай нацыянальнасці, выхадцамі з сялян, рабочых і служачых. З 93 абследаваных у тым годзе членаў Інбелкульта універсітэцкую адукацыю мелі 41 чал., політэхнічную — 2, агранамічную — 13, педагагічную — 6, ветэрынарную — 2, спецыяльную — 5, сярэднюю — 14; 5 чал. былі з самаадукацыяй, столькі ж не далі звестак. У справаздачы адзначалася, што "вельмі значны працэнт членаў Інбелкульта, як правадзейных, так і супрацоўнікаў, атрымалі вышэйшую і сярэднюю адукацыю за ўласныя сродкі. Гэта значыць, без дапамогі бацькоў, выбіваючыся звычайна з беднай сялянска-рабочай сям'і"*. З 1927 г. пачалася падрыхтоўка новых навуковых кадраў праз аспірантуру.

Сярод правадзейных членаў адзначым выдатных вучоных, пісьменнікаў і грамадскіх дзеячаў І.Луцэвіча (Я.Купалу), К.Міцкевіча (Я.Коласа), Дз.Жылуновіча (Ц.Гартнага), М.Гарэцкага, М.Кудзельку (М.Чарота), А.Кірсанава, С.Вальфсона, І.Пятровіча, Г.Гарэцкага, В.Лявоо-

* Цэнтральны навуковы архіў НАН Беларусі. — ф. 67, воп. 1, с. 24, арк. 109.

нава, І.Цітова. У ліку членаў-супрацоўнікаў былі вядомыя ў далейшым дзеячы навукі і культуры К.Атраховіч (К.Крапіва), П.Рагавы, А.Фядзюшын.

Значны ўрон інтэлектуальнаму патэнцыялу краіны нанеслі палітычныя рэпрэсіі. З 15 праўдзейных членаў Інбелкульта, выбраных у 1927 г., былі рэпрэсіраваны 8 (Я.Афанасьеў, М.Дурнаво, Дз.Жылуновіч, І.Замоцін, У.Ластоўскі, І.Лёсік, С.Матулайціс, А.Смоліч), арыштоўваўся У.Пічэта. З 104 штатных супрацоўнікаў спісачнага саставу 1928 г. былі арыштаваны і рэпрэсіраваны 48 чал. Трагічна склаўся лёс першага старшыні Інбелкульта вядомага мовазнаўцы С.Некрашэвіча: яго расстралялі ў 1937 г. У 1931 г. скончыў жыццё самагубствам У.Ігнатоўскі.

Будынак Акадэміі навук БССР. 1932 год

Наяўнасць значнай па тым часе колькасці навуковых кадраў Інбелкульта дазволіла весці навукова-даследчыя работы па шэрагу актуальных праблем. У галіне мовазнаўства на першым плане было складанне тэрміналагічных слоўнікаў. У кожнай секцыі інстытута працавалі тэрміналагічныя камісіі. Вынікам іх дзейнасці з'явілася стварэнне і выданне спецыяльных слоўнікаў беларускай тэрміналогіі па 24 галінах ведаў — матэматычнай, фізічнай, геалагічнай, батанічнай і г.д.

Гэтым быў пакладзены пачатак шырокаму ўсебаковаму вывучэнню роднай мовы. Супрацоўнікі Камісіі па рэформе беларускай мовы да канца 1926 г. стварылі картатэку на 180 тыс. слоў. М.Байкоў і С.Некрашэвіч падрыхтавалі і выдалі "Беларуска-рускі слоўнік" (1925) і "Руска-беларускі слоўнік" (1928). Расшырэнне даследаванняў прывяло да стварэння слоўнікаў, якія ўвайшлі ў беларускую лексікаграфію пад назвай краявых (напрыклад, "Віцебскі краявы слоўнік", 1927). Распрацоўваліся пытанні гісторыі беларускай мовы (П.Бузук, І.Воўк-Леановіч). У развіцці айчыннага літаратуразнаўства 20-ых гг. значную ролю адыгралі А.Бабека, У.Дубоўка, І.Замоцін, А.Вазнясенскі, Я.Барычэўскі, М.Піятуховіч. Выступленні ў перыядычным друку Я.Купалы, Я.Коласа, М.Гарэцкага, К.Крапівы і іншых пісьменнікаў з аналізам развіцця беларускай літаратуры мелі вялікае значэнне ў станаўленні літаратурнай крытыкі.

Акадэмік АН БССР
У.І.Пічэта

У галіне гісторыі і археалогіі плённа працавалі М.Доўнар-Запольскі, Д.Даўгяла, А.Ляўданскі, К.Палікарповіч. Работа вялася ў цесным кантакце з вучонымі Масквы, Ленінграда, іншых навуковых цэнтраў СССР. Экспедыцыі, раскопкі дазволілі ў агульных рысах вызначыць асаблівасці культуры плямён, якія некалі жылі на тэрыторыі Беларусі. Шмат рабілася па ахове гістарычных помнікаў. Вядомымі этнографамі ў той час былі А.Сержпутоўскі, І.Сербаў, М.Мялешка. Краязнаўцы шырока разгарнулі музейную працу. У 1927 г. у рэспубліцы было 18 музеяў, у экспазіцыі якіх значнае месца займалі прадметы быту.

Адно з галоўных месцаў у дзейнасці Інбелкульта адводзілася вывучэнню прыроды. У кантакце з Дзяржпланам БССР плённа працавала камісія па вывучэнні натуральна-вытворчых сіл. Асабліва варта адзначыць дзейнасць Б.Тарлецкага, які з лета 1923 г. па даручэнні Дзяржплана вывучаў карысныя выкапні ў раёнах, прылеглых да Мінска, Чэрвеня, Бабруйска. Былі вызначаны запасы мелу і даследаваны пяскі для вытворчасці шкла ў раёне Дзяржынска. Пачалася падрыхтоўчая работа да складання геалагічнай карты БССР. У 1927 г. ствараецца Інстытут геалагічных навук, супрацоўнікі якога працягвалі такую дзейнасць. Выдатнымі вучонымі-геолагамі з'явіліся П.Туткоўскі, М.Бліядуха, Ф.Лунгерсгаузен. Сярод геабатанічных даследаванняў значнае месца занялі працы

«У 1928—1929 акадэмічны год ІБК увайшоў як моцная навукова-даследчая ўстанова... У мэтах выкарыстання навуковых дасягненняў для сацыялістычнага будаўніцтва ІБК раздвінуў шырокую працу ў вывучэнні Беларускай культуры і культуры іншых нацыянальнасцяў БССР. У ІБК згрунтаваліся лепшыя навуковыя сілы і ён пачаў абрастаць кадрамі маладых даследчыкаў. Сувязь ІБК з шырокімі працоўнымі масамі Беларусі ўзмацнілася. Наладзіліся навуковыя сувязі ІБК з навуковымі ўстановамі СССР і замежных краін. Усё гэта прывяло як партыйную, так і беспартыйную грамадскасць да прызнаньня своечасовасці рэарганізацыі ІБК у Беларускую Акадэмію Навук...»

У.Ігнатоўскі. Старонка з гісторыі культурнага будаўніцтва ў БССР // Бальшавік Беларусі. — 1928. — № 12.— С. 25.

Г.Высоцкага па дэндралогіі, С.Георгіеўскага па біялогіі лясных парод, У.Касаткіна па флоры лугоў і балот, М.Гайдукова па водарасцях, А.Фядзюшына па фауне. У перыяд з 1923 па 1928 г. біёлагамі А.Палянскім і В.Савічам арганізаваны некалькі геабатанічных экспедыцый з мэтай даследавання тэрыторыі Беларусі (у выніку складзена геабатанічная карта рэспублікі).

Прэзідэнт АН БССР (1952—1966 гг.) Герой Сацыялістычнай Працы, акадэмік АН БССР Б.Ф.Купрэвіч

Вялікая ўвага надавалася пытанням аховы здароўя. Медыцынская секцыя, арганізаваная ў красавіку 1924 г., была адной з самых шматлікіх — каля 70 чал. У яе ўваходзілі М.Барсукоў, М.Кроль, З.Магілеўчык, С.Рубашоў і інш. Вывучаліся такія праблемы, як санітарныя ўмовы жылля і быту, дзіцячая смяротнасць, адкрытыя лячэбныя крыніцы і г.д.

Аграрныя пытанні найбольш вынікова даследавалі Я.Афанасьеў, С.Скандракоў, Г.Гарэцкі, М.Ганчарык, П.Рагавы, О.Кедраў-Зіхман, якія сваімі працамі заклалі асновы глебазнаўства ў Беларусі.

Да канца 20-ых гг. вучоныя Інбелкульта стварылі сур'ёзныя задзелы ў галіне гуманітарных і прыродазнаўчых навук. Іх даследаванні садзейнічалі аднаўленню і развіццю народнай гаспадаркі. Фарміравалася айчынная навуковая інтэлігенцыя, былі дасягнуты значныя поспехі ў падрыхтоўцы спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй (у 4 ВНУ навучалася каля 5 тыс. студэнтаў). Вырасла сетка навукова-даследчых устаноў: працавалі 10 НДІ (6 з іх медыцынскага профілю), 7 доследных сельскагаспадарчых станцый. Інстытут беларускай культуры паспяхова вырашаў ускладзеныя на яго задачы і ўшчыльную падышоў да рэарганізацыі ў Беларускую акадэмію навук, што і адбылося ў канцы 1928 г.

Прэзідэнт АН БССР (1969—1987 гг.) Герой Сацыялістычнай Працы, акадэмік АН БССР М.А.Барысевіч

Сёння Беларусь валодае развітой навукова-арганізацыйнай структурай, якую складаюць буйныя акадэмічныя комплексы, унітарныя навукова-даследчыя прадпрыемствы, магутныя універсітэты. Дасягненні нашых вучоных добра вядомы не толькі ў краінах СНД, але і ва ўсім свеце. У ходзе далейшага развіцця навукі, вядома ж, будуць узяты новыя вышыні. І заўсёды іх узровень будзе суадносіцца з тым, што было раней, на папярэдніх этапах, ля вытокаў. З памяці ўдзячных патомкаў не сатруцца імёны першапраходцаў беларускай навукі, якія самаахвярна працавалі на карысць Айчыны. І, успамінаючы іх, мы будзем зноў і зноў узгадваць дзейнасць Інстытута беларускай культуры — першага ў нашай дзяржаве цэнтра навуковай думкі.